Przegląd Przyrodniczy
XXVII, 1 (2016): 72-97

Paweł Czechowski, Andrzej Wąsicki, Sławomir Rubacha, Marcin Bocheński, Michał Leszczyński

RZADKIE GATUNKI PTAKÓW OBSERWOWANE W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM W LATACH 2010-2014

Rare species of birds observed in Lubuskie Province in the years 2010-2014

ABSTRAKT: Zebrano i omówiono obserwacje 97 rzadkich w skali regionu lub całego kraju gatunków ptaków stwierdzonych w latach 2010-2014 w granicach administracyjnych woj. lubuskiego (zachodnia Polska). W tych latach stwierdzono 6 nowych gatunków ptaków (sieweczka morska *Charadrius alexandrinus*, rybitwa czubata *Sterna sandvicensis*, ibis kasztanowaty *Plegadis falcinellus*, dzięcioł białoszyi *Dendrocopos syriacus*, świergotek szponiasty *Anthus richardi* i muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*). Dla niektórych gatunków zebrano bogaty materiał, wskazujący na ich obecnie regularne występowanie w regionie. Nie odnotowano kilku gatunków ptaków widywanych w latach wcześniejszych.

SŁOWA KLUCZOWE: faunistyka, rzadko obserwowane gatunki ptaków, województwo lubuskie, zachodnia Polska

ABSTRACT: The study collects and discusses 97 regionally or nationally rare bird species encountered in the years 2010-2014 within administrative limits of Lubuskie Province (western Poland). 6 new bird species were found in that period: Kentish plover *Charadrius alexandrinus*, sandwich tern *Sterna sandvicensis*, glossy ibis *Plegadis falcinellus*, Syrian woodpecker *Dendrocopos syriacus*, Richard's pipit *Anthus richardi* and collared flycatcher *Ficedula albicollis*). Abundant material was collected for some of the species which points out to their regular presence in the region. Several bird species observed earlier were not confirmed.

KEY WORDS: faunistic studies, rarely observed bird species, Lubuskie Province, western Poland

Wstęp

Minęła kolejna pentada od ukazania się ostatniej pracy podsumowującej występowanie rzadszych gatunków ptaków obserwowanych na terenie woj. lubuskiego (Czechowski et al. 2010). Ta oraz wcześniejsza praca podsumowywały obserwacje z lat 1990-2010 (Czechowski et al. 2004, 2010). Stale rozwijający się ruch obserwatorów ptaków, postępy w dostępie do literatury diagnostycznej i sprzętu optycznego oraz zmiany w awifaunie Polski sprawiają, że wiele gatunków uznawanych za bardzo rzadkie jest obserwowanych coraz częściej. We wcześniejszych dwóch publikacjach pominięto obszar Parku Narodowego „Ujście Warty", w którym wiele występujących ga-

tunków ptaków ma odmienny status, niż w pozostałej części województwa lubuskiego. W niniejszej pracy, dzięki uzyskaniu dużego materiału od wielu obserwatorów (patrz podziękowania), zdecydowano się na włączenie obserwacji z terenu Parku do opisu gatunków. Celem pracy jest przedstawienie i scharakteryzowanie występowania rzadszych gatunków ptaków obserwowanych w granicach administracyjnych województwa lubuskiego w latach 2010-2014.

Teren badań

Obserwacje prowadzono w granicach administracyjnych województwa lubuskiego, które po ostatnich podziałach (np. Wuczyński i Kołodziejczyk 2013) zawiera się w granicach czterech regionów ornitologicznych: Ziemia Lubuska, Śląsk, Wielkopolska i Pomorze. Intensywność obserwacji nie była jednakowa. Najczęściej penetrowanymi obszarami były: doliny Odry, Warty i Noteci, zbiorniki wodne na Bobrze w okolicach Krosna Odrzańskiego i Nowogrodu Bobrzańskiego, Pojezierze Sławskie, Jeziora Pszczewskie, liczne tereny rolnicze w okolicach Sławy, Skwierzyny, Rzepina, Sulechowa, Gubina oraz bory i stawy rybne w południowej części województwa. Bardziej szczegółowy opis terenu można zaleźć w regionalnych monografiach faunistycznych (Dyrcz et al. 1991, Jermaczek et al. 1995, Bednorz et al. 2000).

Metody

Praca przedstawia wyniki obserwacji zebranych w latach 2010-2014. Wykorzystano własne obserwacje autorów oraz dane zgromadzone przez licznych obserwatorów ptaków działających w regionie lubuskim. Po każdej datowanej obserwacji (poza obserwacjami autorów) w tekście podawano inicjały obserwatorów (podziękowania). Wykorzystano również dane z materiałów publikowanych oraz z raportów Komisji Faunistycznej działającej przy Polskim Towarzystwie Zoologicznym.

W obecnym opracowaniu, w przeciwieństwie do poprzednich (Czechowski et al. 2004, 2010) uwzględniono także dane z terenu Parku Narodowego „Ujście Warty" (dalej w pracy PN „UW"). Dołączenie Parku przyczyniło się do częstszych obserwacji niektórych gatunków ptaków, które bardzo rzadko obserwowane są w pozostałej części województwa. Obserwacje prowadzone były przez cały rok, najczęściej podczas innych badań czy inwentaryzacji prowadzonych w regionie. Wiele danych pochodzi także z regularnych ukierunkowanych obserwacji ptaków, np. na zbiornikach w okolicach Krosna Odrz. czy w PN „UW". Intensywność penetrowania terenu była podobna każdego roku. W pracy przedstawiono gatunki rzadziej obserwowane w skali kraju, ale także gatunki rzadsze w skali regionu, co wynika często ze specyfiki regionu (lesistość, liczba kompleksów stawów hodowlanych, jeziora, obecność sztucznych zbiorników wodnych, wybrzeże, pasma górskie) i występujących siedlisk. Przedstawiono także gatunki z kategorii D (pochodzenie niepewne), z kategorii E (uciekinierzy z niewoli) oraz ptaki stwierdzone na podstawie odczytów z nadajników satelitarnych. W przeglądzie gatunków podano liczbę stwierdzeń i liczbę osobników dla wszystkich gatunków. W przypadku gatunków rzadko obserwowanych na terenie województwa, a regularnie w PN „UW" (np. ostrygojad *Haematopus ostralegus*, biegus zmienny *Calidris alpina*, ohar *Tadorna tadorna*, bernikla białolica *Branta leucopsis*, sokół wędrowny *Falco peregrinus*), przyjęto zasadę krótkiego opisu występowania gatunku w Parku i szczegółowego z pozostałej części województwa. W przypadku powtarzających się obserwacji niektórych gatunków przebywających dłużej w danym miejscu (np. łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*, uhla *Melanitta fusca*, ogorzałka *Aythya marila*, nury *Gavia* sp. i inne) za jedno stwierdzenie uznawano cały okres przebywania

ptaków. Szczegóły takich obserwacji podano w opisie gatunku. Dla gatunków liczniej obserwowanych (ponad 30 stwierdzeń) przedstawiono wykresy z rozkładem obserwacji i liczby ptaków w poszczególnych miesiącach. Wszystkie przedstawione obserwacje gatunków podlegających weryfikacji przez Komisję Faunistyczną uzyskały jej akceptację.

Przy mniejszych miejscowościach wymienianych pierwszy raz w tekście podawano także nazwę gminy.

Przegląd gatunków

Łabędź czarnodzioby *Cygnus columbianus*. Regularnie przelotny i zimujący gatunek, łącznie zanotowano 85 stwierdzeń 341 osobników (ryc. 1). Jesienią pierwsze ptaki stwierdzono 1.11.2010 – 3 ad. na zb. Raduszec. Podczas wędrówki jesiennej widywany najrzadziej. Wzrost obserwacji następuje w grudniu. W tym miesiącu oraz w styczniu ptaki widywane są w zimujących stadach łabędzi krzykliwych *Cygnus cygnus*. Najliczniej obserwowany w marcu podczas wędrówki wiosennej (31% stwierdzeń i 38% osobników). Ostatnie (stado 20 ad.) ptaki widziano 30.03.2013 na polach koło Bieganowa (gm. Cybinka). Było to także największe stwierdzone stado łabędzi czarnodziobych. Najczęściej widywano od 1 do 4 ptaków (72% stwierdzeń). Grupki 5-10 osobników stanowiły 21%, a stada powyżej 10 ptaków 7%. Ptaki widywano głównie w dolinie Odry koło Krosna Odrz., Słubic i Cybinki, rzadziej na rozległych polach poza doliną. Stosunkowo rzadko spotykany był w PN „UW", gdzie zanotowano tylko 15 stwierdzeń (18%).

Łabędź czarny *Cygnus atratus*. Gatunek z kategorii E (pochodzenie z niewoli). Zanotowano dwa stwierdzenia: dorosły ptak 3.05.2013 na zb. Raduszec oraz 1-2 dorosłe ptaki widywane były od 24.04.2014 do 3.07.2014 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2015).

Bernikla obrożna *Branta bernicla*. Zanotowano 4 obserwacje pojedynczych ptaków. Trzykrotnie w PN „UW": 17.03.2010 (ZK), w dniach 15-17.10.2012 oraz prawdopodobnie ten sam osobnik w dniu 29.04.2014 (TW)

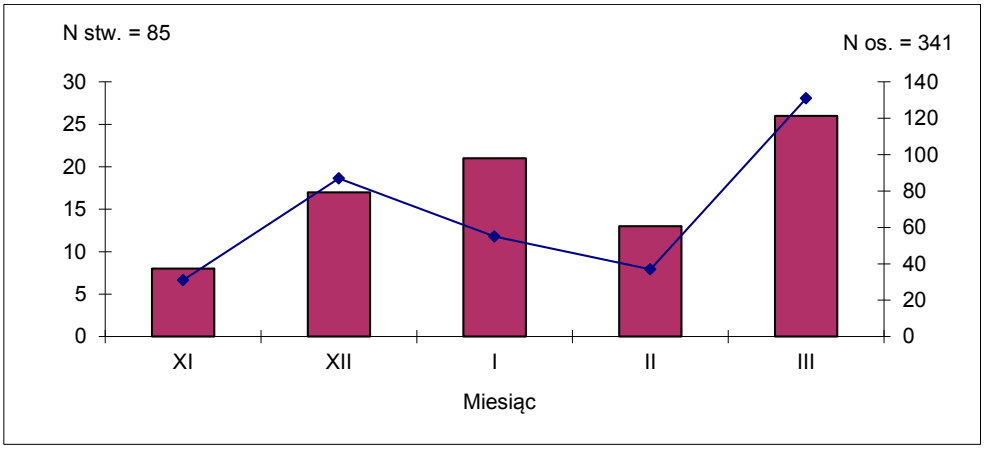

Ryc. 1. Rozkład obserwacji łabędzia czarnodziobego *Cygnus columbianus* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 1. Distribution of observation for tundra swan *Cygnus columbianus* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

i 03.05.2014 (PB). Ponadto jedną dorosłą berniklę obserwowano 23.02.2012 w dolinie Odry koło Retna (gm. Krosno Odrz.).

Bernikla białolica *Branta leucopsis*. Regularnie obserwowana w rejonie PN „UW". Pierwsze ptaki spotyka się w październiku, np. 135 osobników 2.10.2013 (MM). Wędrówka jesienna wyraźnie mniej obfita niż wiosenna. Pojedyncze ptaki lub grupki bernikli obserwowane były także zimą. Wiosną obserwowana wyraźnie liczniej, a szczyt liczebności

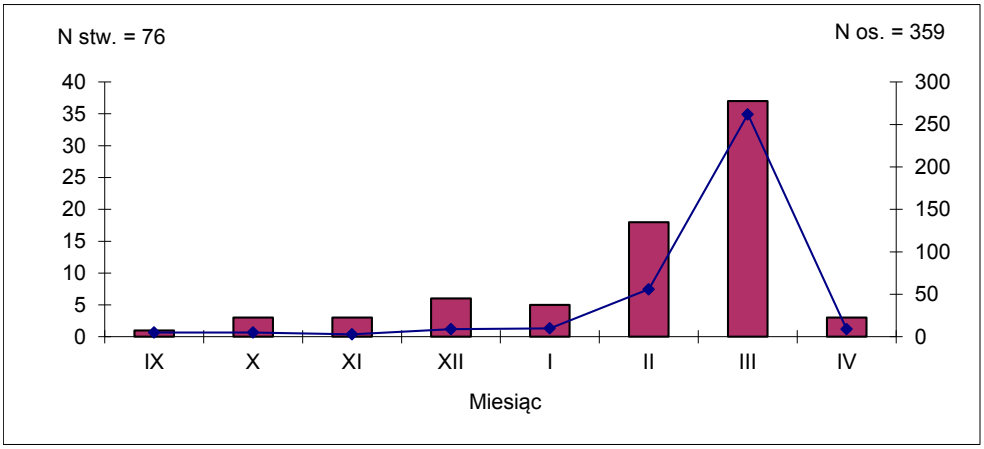

Ryc. 2. Rozkład obserwacji bernikli białolicej *Branta leucopsis* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 2. Distribution of observation for barnacle goose *Branta leucopsis* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

Fot. 1. Bernikle białolice *Branta leucopis* coraz częściej obserwowane są w stadach gęsi na polach w dolinie Odry – dolina Odry koło Bieganowa, marzec 2012 (fot. Grzegorz Sawko).

Photo 1. Barnacle goose *Branta leucopis* are more and morte frequently recorded in goose flocks in the fields in River Odra valley – Odra valley near Bieganów, March 2012 (photo by Grzegorz Sawko).

w zależności od roku przypadał od marca do połowy kwietnia. Maksymalnie w tym okresie obserwowano 500 ptaków 13.03.2013 (MJ) oraz 13.04.2013 (MS). Ptaki przebywały do końca kwietnia, a ostatnie bernikle obserwowano jeszcze 17.05.2014 – 5 osobników. Poza PN „UW" zanotowano 76 stwierdzeń 359 osobników (ryc. 2). Podczas wędrówki jesiennej obserwowana rzadziej (9% stwierdzeń). Częstotliwość obserwacji wzrastała od lutego wraz z nastaniem wędrówki wiosennej. Najliczniej obserwowana w marcu (49% stwierdzeń). Regularnie obserwowana także w miesiącach zimowych (grudzień i styczeń – 14% stwierdzeń). Skraje daty obserwacji: 28.09.2010 – 5 osobników przelatujących w kluczach gęsi koło Krosna Odrz., i 4.04.2013 – 1 ptak koło Słubic (MA). Najczęściej obserwowano 1-5 ptaków (80% obserwacji), następnie grupki 6-10 osobników (8%), stadka 11-20 ptaków stanowiły 7% i stada ponad 20 ptaków 5%. Najliczniejsze stado liczące 30 ptaków widziano nad Notecią koło Trzebicza (gm. Drezdenko) 5.03.2013 (MB).

Bernikla rdzawoszyja *Branta ruficollis*. Odnotowano dziewięć stwierdzeń, głównie w PN „UW": pojedyncze ptaki 13.03.2010 (ZK), 22.10.2011 (KF 2012), 2-17.03.2013 (KW i inni), 14-29.12.2013 (ŁŁ i inni) oraz 8.03.2014 (MS, AM); dwa osobniki: 25.02.2014 (ZK, PZ) oraz 23.11.2014 (MS, AM). Poza PN „UW" stwierdzona dwukrotnie: 10.03.2011 – jeden ptak na zb. Raduszec oraz 5 bernikli 1.02.2014 w dolinie Odry koło Bieganowa.

Bernikla kanadyjska *Branta canadensis*. Obserwowana co najmniej 13 razy. Najwięcej stwierdzeń 1-2 osobników (5) dokonano w PN „UW". Liczniej obserwowana w 2011 roku, gdzie 3 ptaki przebywały w styczniu na polach przy zb. Raduszec i prawdopodobnie te same osobniki 8.02. w dolinie Odry koło Kłopotu w gm. Cybinka (K i EG). Pojedynczy ptak 2.01. w dolinie Odry koło Słubic i ponownie pod Słubicami 5 osobników 15.02 (MA). Dwa stwierdzenia z doliny Noteci – 9.03. trzy ptaki koło Trzebicza (PW) i 12.03. cztery osobniki koło Osowa w gm. Drezdenko (MB). Ponadto 1 ptaka widziano na małym oczku wodnym 24.04.2014 koło Rokitna (gm. Przytoczna).

Bernikla północna *Branta hutchinsii*. Gatunek z kategorii D. Zanotowano dwa stwierdzenia pojedynczych osobników. W dniach 31.03.2011 i 5.04.2011 obserwowany w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2012). Ponadto 19.03.2010 pojedynczego ptaka obserwowano najpierw przy zb. Raduszec a w godzinach popołudniowych w dolinie Odry powyżej Krosna Odrz.

Śnieżyca *Anser caerulescens*. Gatunek z kategorii D. Stwierdzona 5 razy. Trzykrotnie w PN „UW": 15.04.2010 – 1 ad. formy białej (ZK), 7-13.03.2011 – 2 ad. formy białej (Komisja Faunistyczna 2012) oraz 24.10.2012 – 1 ad. formy błękitnej (Komisja Faunistyczna 2013). Ponadto 2 ptaki formy białej przebywały w styczniu i lutym 2012 w dolinie Odry koło Krosna Odrz. i Cybinki (GS i inni) oraz ptaka formy błękitnej obserwowano 2.01.2013 w dolinie Odry koło Bieganowa (K i EG).

Gęś krótkodzioba *Anser brachyrhynchus*. Łącznie zanotowano 67 stwierdzeń 116 ptaków. Ptaki najczęściej obserwowane były w rejonie PN „UW" (42% stwierdzeń). Pozostałych obserwacji dokonano głównie w dolinie Odry w okolicach Krosna Odrz., Cybinki i Słubic. Ptaki widywano od października do maja (ryc. 3), skrajne daty obserwacji: 2.10.2013 – 1 ptak w PN „UW" (MM) i ponownie w PN „UW" widywano pojedynczą gęś w dniach 5-14.05.2011. Szczyt obserwacji przypadał na marzec, kiedy zanotowano 53% stwierdzeń. Najczęściej obserwowano pojedyncze ptaki – 58% obserwacji. Największe zgrupowanie liczące 7 osobników widziano 9.03.2011 w PN „UW" (ZK, MS).

Gęś tybetańska *Anser indicus*. Gatunek z kategorii E. Zanotowano siedem stwier-

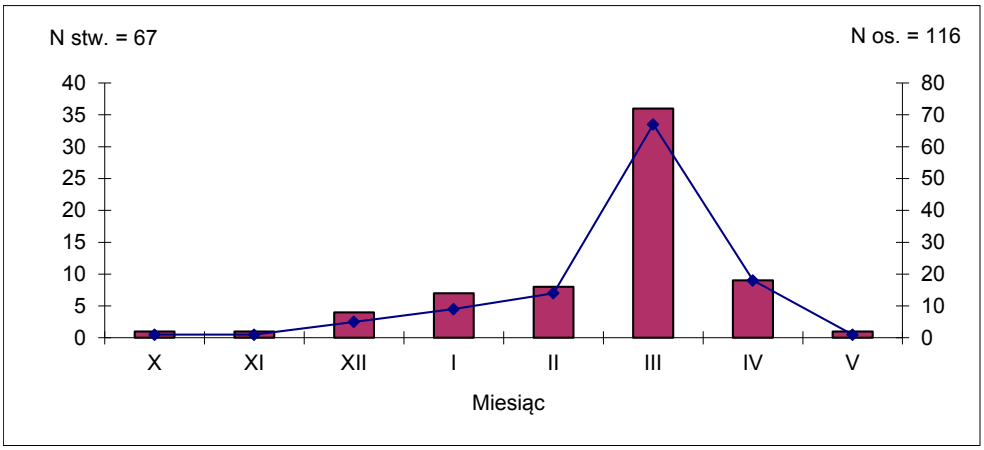

Ryc. 3. Rozkład obserwacji gęsi krótkodziobej *Anser brachyrhynchus* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 3. Distribution of observation for pink-footed goose *Anser brachyrhynchus* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

dzeń pojedynczych ptaków. Cztery razy w PN „UW": 22.11.2012, 5.01.2013 (SG, ŁŁ), 28.12.2013 (ŁŁ), 30.03.2014 (SG) oraz 1 i 8.05.2014 (MS i inni). Ponadto prawdopodobnie tego samego osobnika obserwowano 20.02.2014 pod Gubinem (JL) i 23.02.2014 na zb. Raduszec.

Uhla *Melanitta fusca*. Obserwowana regularnie każdego roku, łącznie zanotowano 34 stwierdzenia 116 ptaków (ryc. 4). Większość obserwacji (82%) pochodzi ze zb. Dychów i Raduszec koło Krosna Odrz., tam też grupki ptaków przebywają dłuższy czas. Najwięcej obserwacji pochodzi z miesięcy zimowych: grudzień – styczeń (71%). Jesienią pierwszego ptaka obserwowano 29.10.2012 na zb. Dychów. Tam też spotkano uhlę najpóźniej – 1 samica 13.05.2013. Najczęściej obserwowano od 1 do 5 ptaków (79% stwierdzeń). Największe stada liczyły 20 osobników – 20.12.2012 na Jez. Sławskim (ZK) i 10 ptaków 13.12.2012 na zb. Raduszec. Większość obserwowanych ptaków było w upierzeniu samic lub młodych, samce stwierdzono tylko cztery razy – pojedyncze ptaki.

Markaczka *Melanitta nigra*. Stwierdzona 10 razy. Najczęściej obserwowana na zbiornikach Raduszec i Dychów koło Krosna Odrz. Cztery obserwacje na zb. Dychów: 22.03.2010 – samiec, 22.01.2012 i 24.11.-2.12.2012 – 1 samica/imm. oraz 5 ptaków 3.01.2013. Trzy stwierdzenia ze zb. Raduszec: 4-19.12.2011 – 2 samice/imm., 3.01.2013 – 3 samce i 13.03.2013 – 1 samiec. Ponadto dwa stwierdzenia z PN „UW": 3.03.2010 – samiec (MŚ i inni), 22.03.2010 – samiec (ZK i inni) oraz 1 ptak na Odrze koło Kłopotu 11.12.2011 (K i EG).

Szlachar *Mergus serrator*. Zanotowano 9 stwierdzeń. Dwukrotnie na wiosnę w PN „UW": samiec 15.03.2011 (ZK i inni) i ponownie samiec 7.03.2013 (FP). Trzy stwierdzenia na Odrze: pojedyncze samice 26.11.2011 koło Bieganowa i 23.12.2012 koło Rąpic (gm. Cybinka) oraz samiec przebywał od 3.01. do 13.02.2014 pod Słubicami. Ponadto pojedyncze samice 6.11.2010 na zb. Dychów i 3.11.2014 na jez. Niesłysz, samiec 25.12.2012 na zb. Dychów i ten sam ptak 31.12.2012 na pobliskim zb. Raduszec. Do-

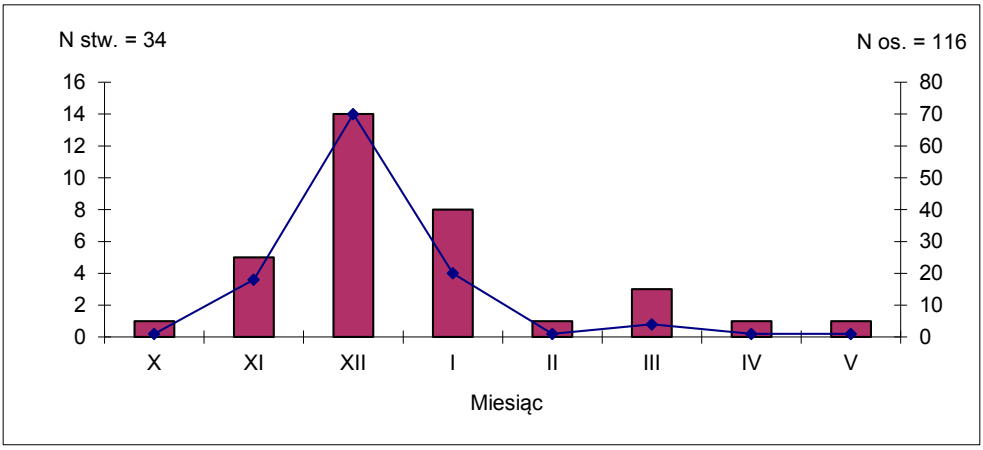

Ryc. 4. Rozkład obserwacji uhli *Melanitta fusca* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 4. Distribution of observation for velvet scoter *Melanitta fusca* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

datkowo grupkę czterech ptaków (samiec i 3 samice) obserwowano 5.11.2014 na zb. Dychów (K i EG).

Kapturnik *Lophodytes cucullatus*. Gatunek z kategorii D. Samca widziano na Warcie pod Kostrzynem 7.03.2012 (Komisja Faunistyczna 2013).

Gęsiówka egipska *Alopochen aegyptiaca*. Regularnie obserwowana w PN „UW". Łącznie zanotowano kilkadziesiąt obserwacji, a ustalenie dokładnej liczby stwierdzeń jest trudne z powodu dłuższego przebywania tych samych ptaków. Ptaki obserwowane były głównie wiosną od marca do maja. Pojedyncze stwierdzenia zanotowano także w styczniu i lipcu. Brak obserwacji z okresu jesiennego. Większość obserwacji dotyczyła 1-2 ptaków, a maksymalnie widziano 12 osobników 17.05.2014. Poza PN „UW" stwierdzona 16 razy – 37 ptaków. Obserwowana w następujących miesiącach: I – 2 stwierdzenia (3 osobniki), III – 5 (11), IV – 5 (19), V – 2 (3), VI – 1 (1). Podobnie jak w rejonie PN „UW" nie zanotowano obserwacji w okresie jesiennym. Przeważały obserwacje 1-2 osobników, a najliczniejsza grupka liczyła 8 osobników i widziana była w dniach 21-22.04.2013 nad Odrą koło Rybojedzka, gm. Cybinka (KP i inni). Odnotowano także przypadek lęgu gęsiówki – samicę z 2 pull. widziano 26.10.2011 koło Karnina pod Gorzowem Wlkp. (Komisja Faunistyczna 2012).

Ohar *Tadorna tadorna*. Regularnie lęgowy gatunek w PN „UW". W pozostałej części województwa obserwowany rzadko, zanotowano 13 stwierdzeń 34 ptaków od marca do maja. Najczęściej ohary obserwowano w dolinie Odry koło Bieganowa, gdzie ptaki przebywały dłużej: 2 osobniki w dniach 23.03.-13.05.2010 oraz 10.03.-6.05.2011, 1-3 ptaki w dniach 20.04.-18.05.2013. Najwcześniej 2 ptaki widziano 9.03.2012 także koło Bieganowa (K i EG). Poza doliną Odry odnotowany trzy razy: 29.04.2010 – 5 ptaków na zb. Raduszec – jest to jednocześnie największa obserwowana grupka ptaków, 2 osobniki 23.04.2011 w dolinie Noteci koło Goszczanowca, gm. Drezdenko (MB) i Santoka (RP) 12.04.2014. Brak obserwacji z okresu jesiennego.

Fot. 2. Ohary *Tadorna tadorna* rzadko spotykane są w woj. lubuskim poza Parkiem Narodowym „Ujście Warty" – rozlewiska Odry koło Bieganowa, kwiecień 2012 (fot. Paweł Czechowski).
Photo 2. Shelduck *Tadorna tadorna* rarely occur in Lubuskie Province outside Warta Estuary National Park – Odra floodings near Bieganów, April 2012 (photo by Paweł Czechowski).

Kazarka rdzawa *Tadorna ferruginea*. Stwierdzona 4 razy. Trzykrotnie w PN „UW": samiec 6-14.04.2011 (ZK i inni), samica 19.04.-15.05.2011 (MŚ i inni) oraz 1 ptak 20 i 24.04.2013. Ponadto 1 ptaka widziano 17.04.2012 na Odrze koło Rąpic (K i EG).

Hełmiatka *Netta rufina*. Regularnie w ostatnich latach obserwowana w PN „UW" – łącznie 19 stwierdzeń. Najczęściej obserwowano 1-2 osobniki w okresie wiosennym od marca do maja, a najpóźniej 2 samce widziano 11.06.2011 (ZK i inni). Jesienią trzy stwierdzenia: 9 ptaków 17.10.2010 (największe zgrupowanie w województwie) i 3 osobniki 22 i 24.10.2010 (MŚ i inni). Poza PN „UW" zanotowano 11 stwierdzeń. Parę ptaków widziano w Słubicach 17.03.2013 (MA i inni), a pozostałe stwierdzenia dotyczyły pojedynczych ptaków (9 samców, 1 samica). Ptaki obserwowano głównie w marcu i kwietniu. Zanotowano także kilka stwierdzeń późnojesiennych i zimowych, pojedyncze samce obserwowano: 29.11.2013 i 12.12.2014 na jez. Niesłysz, 18.12.2011 oraz 14.01.2013 na zb. Dychów.

Podgorzałka *Aythya nyroca*. Stwierdzona sześć razy. Trzykrotnie w PN „UW": pojedyncze samce widziano 7-11.03.2011 (ZK i inni), 10.05.2011 (ZK i inni) oraz 30.04.2012. Dwa razy pojedyncze ptaki obserwowano na zb. Dychów: 19.12.2011 i 28.10.2014. Ponadto samca stwierdzono 19.06.2013 na rozlewiskach Odry koło Lasek (gm. Czerwieńsk).

Ogorzałka *Aythya marila*. Obserwowana regularnie każdego roku, łącznie zanotowano 42 stwierdzenia 115 osobników (ryc. 5). Duża część obserwacji (43% stwierdzeń) pochodzi ze zb. Dychów i Raduszec, tam też ptaki

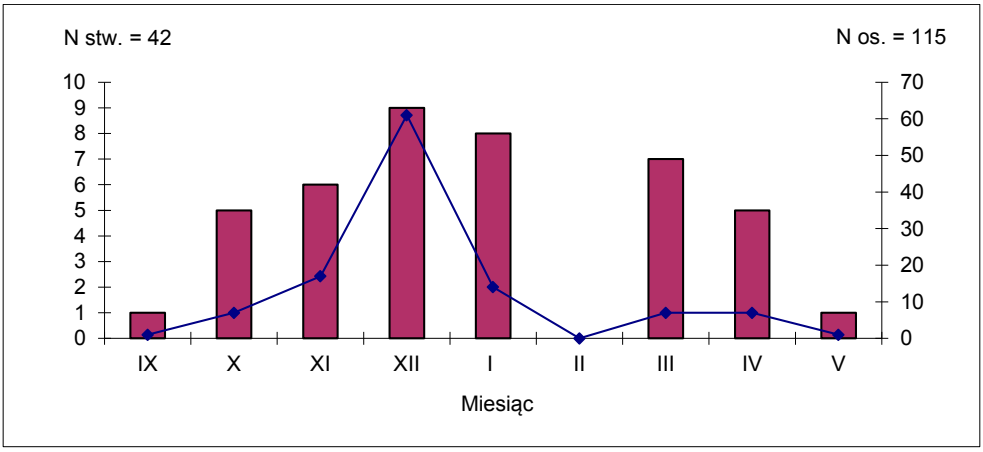

Ryc. 5. Rozkład obserwacji ogorzałki *Aythya marila* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 5. Distribution of observation for scaup *Aythya marila* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

przebywają dłuższy czas. Najwięcej obserwacji pochodzi z miesięcy zimowych: grudzień – styczeń (40%). Jesienią pierwszego ptaka obserwowano 22.09.2010 na zb. Dychów. Tam też spotkano ogorzałkę najpóźniej – 1 samica 11.05.2010. Najczęściej obserwowano 1-2 osobniki (88% stwierdzeń). Największe zgrupowania ogorzałek obserwowano na jez. Niesłysz: 11 osobników 21.11.2014 i 40 ptaków 22.12.2013. Większość obserwowanych ptaków było w upierzeniu samic lub osobników młodocianych, dorosłe samce stanowiły 23% wszystkich obserwowanych ptaków. Ogorzałki obserwowane były głównie na zbiornikach i na jeziorach, rzadziej na rzekach czy rozlewiskach (łącznie 38%).

Mandarynka *Aix galericulata*. Samca stwierdzono 18.04.2010 na jez. Chłop koło Pszczewa.

Karolinka *Aix sponsa*. Gatunek z kategorii E. Stwierdzona trzy razy. Samica widywana była na Odrze w Nowej Soli w dniach 28.12.2010 – 8.01.2011, dwa samce na Odrze w Słubicach 2.03.2011 i 14.05.2011 (MA i inni) oraz samiec na miejskim stawie w Zielonej Górze w dniach 5-24.01.2012.

Perkoz rogaty *Podiceps auritus*. Tylko jedno stwierdzenie – dwa ptaki 4.11.2014 na zb. Dychów.

Zielonka *Porzana parva*. Pojedyncze, prawdopodobnie lęgowe pary, stwierdzano w dolinie Noteci, np. 2 pary między Drezdenkiem i Santokiem w 2011 roku (Wylegała et al. 2012) oraz w dolinie Warty, np. 1 para koło Świerkocina w 2014 roku. Również obserwacja dwóch ptaków 25.06.2010 na Gubińskich Mokradłach koło Gubina mogła dotyczyć lęgowych ptaków (JL). Ponadto pojedyncze samce stwierdzono: 2.05.2012 na rozlewiskach koło Cybinki, 14.05.2013 koło Skwierzyny (JS), 18.04.2013 na Gubińskich Mokradłach (JL), 28.06.2013 koło Pszczółkowa, gm. Wschowa (ŁK) oraz 2.07.2013 w PN „UW" (TB, SS).

Drop *Otis tarda*. Stwierdzony trzy razy. Pojedynczego dorosłego ptaka widziano 7.02.2011 na polach koło Kłopotu w do-

linie Odry (Komisja Faunistyczna 2012). Natomiast pojedyncze samce 5-8.08.2013 koło Siedlnicy w pow. wschowskim oraz 11.11.2013 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2014).

Kulon *Burhinus oedicnemus*. Dwa ptaki widziano 24.10.2012 w PN „UW".

Ostrygojad *Haematopus ostralegus*. Regularnie obserwowany w sezonie lęgowym w PN „UW", gdzie gniazdują każdego roku 2-3 pary. Poza Parkiem stwierdzony trzy razy. Dwa ptaki widziano nad Odrą koło Rybojedzka 8 i 17.06.2013. Ponadto 30.03.2010 – ad. nad Odrą koło Bieganowa i młody osobnik 28.08.2012 nad Odrą pod Słubicami.

Szczudłak *Himantopus himantopus*. W sezonie lęgowym 2011 roku 1 para gniazdowała w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2012).

Szablodziób *Recurvirostra avosetta*. Obserwowany głównie w PN „UW". W roku 2012 stwierdzono gniazdowanie 4 par, pierwszego ptaka widziano 18.04., a najwięcej (9) osobników 11 i 22.05. Ponownie lęg jednej pary odnotowano w roku 2014 (Komisja Faunistyczna 2015). Poza ptakami lęgowymi odnotowany trzy razy w PN „UW": 1.05.2011 – 4 ptaki (AMa i inni), 7.05.2011 – 1 osobnik oraz 18.04.2013 – 1 ptak (MM). Ponadto dwa ptaki widziano 10.04.2014 nad Odrą koło Słubic (MA).

Siewnica *Pluvialis squatarola*. Regularnie widywana na przelotach w PN „UW", głównie jesienią. Z wiosny pochodzi kilka obserwacji 1-3 ptaków, najwcześniej widziano 2 osobniki 2.04.2011 (MS, AM). Poza PN „UW" 13 stwierdzeń 43 ptaków od sierpnia do października: VIII – 3 stwierdzenia (3 ptaki), IX – 3 (6), X – 7 (34). Najczęściej widywano 1-3 osobniki, a maksymalna grupka liczyła 9 ptaków 26.10.2010 w dolinie Odry koło Retna.

Mornel *Charadrius morinellus*. Siedem ptaków (5 ad., 2 juv.) widziano 27.08.2014 na polach koło Kamienia Wielkiego (gm. Witnica) (Komisja Faunistyczna 2015).

Sieweczka obrożna *Charadrius hiaticula*. Regularnie, choć nielicznie obserwowana w okresie wędrówek (marzec-maj i lipiec-wrzesień) w PN „UW". Najwcześniej jednego ptaka widziano 7.03.2012 (ZK). Najczęściej obserwowano 1-4 ptaki, a maksymalne stadko liczyło 8 osobników – 11.08.2013. Poza PN „UW" stwierdzono 13 razy 27 ptaków (1-4 osobniki) w następujących miesiącach: III – 1 stwierdzenie (1 ptak), IV – 1 (1), V – 1 (4), VIII – 4 (5), IX – 6 (16).

Sieweczka morska *Charadrius alexandrinus*. Samca obserwowano 5 i 6.05.2012 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2013).

Kulik mniejszy *Numenius phaeopus*. Regularnie każdego roku spotykany w PN „UW" (17 stwierdzeń). Najczęściej 1-3 ptaki obserwowane były w kwietniu i maju. Maksymalnie na wiosnę obserwowano 5 osobników 8.05.2014 (ZK i inni). Dwukrotnie stwierdzony także latem: 9.07.2012 – 3 osobniki oraz 10.08.2012 – 1 ptak. Poza PN „UW" zanotowany pięć razy. Czterokrotnie w dolinie Odry: 7.04.2014 – 2 ptaki koło Kłopotu, 3.05.2011 – 1 koło Bieganowa (GS), 13.08.2011 – 1 koło Krosna Odrz. (jedyna obserwacja z okresu letniego) oraz ponownie koło Bieganowa 1 ptak 22.04.2013 (K i EG). Dodatkowo przelatującego ptaka obserwowano 26.04.2014 nad Wartą w Gorzowie Wlkp.

Szlamnik *Limosa lapponica*. Stwierdzony dwa razy. Wczesna obserwacja 25.03.2011 – 1 osobnik w PN „UW" (PK, TM) oraz dorosły ptak 6.08.2014 nad Odrą koło Bieganowa (K i EG).

Rycyk *Limosa limosa*. Regularnie obserwowany i lęgowy ptak w PN „UW". Ponadto pojedyncze pary gniazdują nad Notecią poniżej Drezdenka. Poza Wartą i Notecią odnotowano 17 stwierdzeń 21 osobników

w następujących miesiącach: III – 1 stwierdzenie (1 osobnik), IV – 4 (7), V – 1 (1), VII – 5 (6), VIII – 3 (3), IX – 3 (3). Najwcześniej pojedynczego ptaka widziano 17.03.2012 nad Odrą koło Bieganowa, najpóźniej natomiast 18.09.2013 – 1 ptak nad Odrą koło Rybojedzka (K i EG). Zazwyczaj obserwowano 1-2 osobniki, jedynie 3 ptaki widziano 4.04.2014 koło Słubic (MA).

Kamusznik *Arenaria interpres*. Stwierdzony czterokrotnie w PN „UW". Wiosną dwa razy: 10.05.2012 – 1 samiec, 7.05.2013 – 3 ptaki. Dwa stwierdzenia z okresu wędrówki jesiennej: 23.08.2012 – 2 ptaki i 14.09.2012 – 1 osobnik.

Biegus rdzawy *Calidris canutus*. Stwierdzony pięć razy. Czterokrotnie w PN „UW": wczesna obserwacja pojedynczego ptaka 25.03.2011 (PK, TN) oraz 7.09.2011 – 1 osobnik, 22.08.2012 – 2 ptaki i 14.09.2012 – ponownie jeden ptak. Ponadto nad Odrą koło Bieganowa 22-24.08.2012 widziano 1-2 juv.

Biegus krzywodzioby *Calidris ferruginea*. Regularnie widywany w PN „UW", jednak jedynie w okresie wędrówki jesiennej. Najczęściej widywano grupki do 5 ptaków, jedynie w sierpniu i wrześniu 2012 widywano większe stadka 20-40 osobników, a 12.09.2013 nawet stado 112 osobników. Poza PN „UW" zanotowano 10 stwierdzeń, jednak nie każdego roku. Obserwowany głównie w miesiącach letnich: VII – 1 obserwacja (2 ptaki), VIII – 3 (4), IX – 5 (17). Jedno stwierdzenie z okresu migracji wiosennej – 5.05.2013 – 1 ptak nad Odrą koło Osiecznicy (gm. Krosno Odrz.). Najczęściej widywano 1-2 ptaki, jedynie 3 i 6.09.2014 grupę 6 biegusów (1 ad., 5 juv.) obserwowano pod Słubicami.

Biegus mały *Calidris temminckii*. Regularnie widywany w PN „UW", jednak głównie w okresie wędrówki wiosennej, w maju. Najczęściej obserwowano małe grupki 1-6 ptaków, a największe stadko 11 osobników widziano 7 i 11.05.2012. Jedno stwierdzenie z okresu wędrówki jesiennej – 5 ptaków 9.08.2013 (ZK). Poza PN „UW" stwierdzono 11 razy 22 osobniki w następujących miesiącach: V – 3 obserwacje (8 ptaków), VII – 1 (2), VIII – 4 (7), IX – 3 (5). Najczęściej obserwowano 1-2 ptaki, maksymalna grupa liczyła 4 osobniki – 17.08.2011 na polnych rozlewiskach koło Lubikowa (gm. Przytoczna).

Piaskowiec *Calidris alba*. Stwierdzony pięć razy. Trzy razy na wiosnę: 16.05.2010 – 3 ad. na zb. Raduszec, 22.05.2011 – 1 osobnik w PN „UW" (ZK, MS, AM) i 12.05.2012 – 2 ptaki ponownie w PN „UW". Ponadto pojedyncze ptaki widziano 20.08.2011 na zb. Dychów i 23.08.2012 w PN „UW".

Biegus zmienny *Calidris alpina*. Regularnie i w niektóre lata licznie obserwowany w PN „UW", liczniej w okresie wędrówki jesiennej, kiedy maksymalne stada liczyły 80 ptaków: 14.09.2012 i 12.09.2013. Poza Parkiem obserwowany regularnie, jednak nie każdego roku licznie. Łącznie zanotowano 52 stwierdzenia 193 ptaków (ryc. 6). Większość obserwacji (73%) zanotowano w okresie wędrówki jesiennej, skrajne daty: 10.07.2013 – 20 osobników koło Rąpic (K i EG) i 3.11.2010 – 1 na stawach koło Czetowic (gm. Krosno Odrz.). Wiosną zanotowano 27% stwierdzeń ze skrajnymi datami: 23.03.2010 – 2 ptaki w dolinie Odry koło Ciemnic (gm. Dąbie) i 21.05.2010 – 1 ad. na zb. Raduszec. Najczęściej widywano 1-5 ptaków (76% obserwacji). Maksymalne stado liczyło 20 ptaków 10.07.2013 koło Rąpic (K i EG).

Biegus malutki *Calidris minuta*. Zanotowano jedynie 11 stwierdzeń 17 osobników w następujących miesiącach: VI – 1 stwierdzenie (1 ptak), VII – 2 (2), VIII – 1 (5), IX – 7 (9). Najwięcej obserwacji pochodzi z Odry koło Bieganowa (6 stwierdzeń). Najczęściej widywano pojedyncze ptaki, jedynie 22.08.2012 – 5 osobników w PN „UW". Na uwagę zasługuje obserwacja z 10.06.2011,

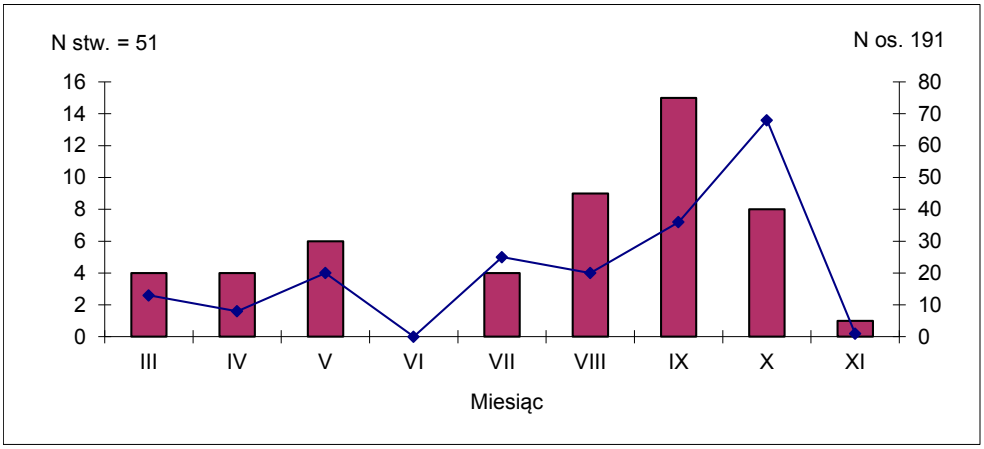

Ryc. 6. Rozkład obserwacji biegusa zmiennego *Calidris alpina* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 6. Distribution of observation for dunlin *Calidris alpina* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

gdzie pod Skwierzyną obserwowano jednego ptaka (BM).

Dubelt *Gallinago media*. Stwierdzony co najmniej 8 razy. Trzykrotnie wiosną: pojedyncze ptaki 24.04.2010 nad Odrą pod Krosnem Odrz. i 23.04.2011 nad Notecią pod Trzebiczem (MB). Na uwagę zasługują obserwacje 1-3 ptaków 13.05.2011 i 22.06.2011 ponownie nad Notecią koło Trzebicza (Wylegała et al. 2012). Ponadto cztery stwierdzenia z miesięcy letnich: pojedyncze ptaki nad Odrą koło Bieganowa 29.08.2010 i 31.07.2013 oraz po jednym osobniku widziano 22 i 23.08.2012 w PN „UW".

Bekasik *Lymnocryptes minimus*. Zanotowano tylko 18 stwierdzeń 32 ptaków. Wiosną obserwowany w marcu i kwietniu (39% stwierdzeń), jesienią we wrześniu i październiku (50%). Odnotowano także dwa stwierdzenia pojedynczych ptaków w miesiącach zimowych: 20.02.2013 koło Bieganowa (K i EG) oraz 12.12.2012 w Gryżyńskim Parku Krajobrazowym (RO). Najczęściej (78%) obserwowano 1-2 ptaki, 3 bekasiki widziano raz, a 4 ptaki trzy razy. Ptaki obserwowano głównie w PN „UW" oraz w dolinie Odry.

Brodziec pławny *Tringa stagnatilis*. Stwierdzono pięć razy pojedyncze ptaki. Wiosną cztery razy: 30.04.2011 pod Skwierzyną (BM), 1.05.2011 nad Odrą koło Bieganowa oraz 1.05.2012 i 15-16.05.2012 w PN „UW". Ponadto jeden osobnik widziany był 23.08.2012 także w PN „UW".

Płatkonóg szydłodzioby *Phalaropus lobatus*. Stwierdzony dwa razy. Pojedyncze ptaki widziano: 3.05.2014 w PN „UW" (PBa, PZd) oraz 5.09.2012 – juv. nad Odrą koło Słubic (MA).

Płatkonóg płaskodzioby *Phalaropus fulicarius*. Jednego ptaka obserwowano i sfotografowano 18.01.2014 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2015).

Mewa mała *Hydrocoloeus minutus*. Regularnie pojawia się w okresie wędrówki wiosennej (kwiecień-maj) w PN „UW". Pierwsze ptaki zanotowano 6.04.2011 – 2 ad. (ZK i inni). Maksymalne stada liczyły 260

osobników 5.05.2011 (MB) oraz 150 ptaków 17.04.2011 (ŁŁ i inni). Poza PN „UW" zanotowano 29 stwierdzeń, 247 ptaków. Wiek zanotowano u 189 ptaków: 168 ad. i 21 juv./imm. Większość obserwacji pochodzi z okresu wiosennego (66% stwierdzeń i 96% ptaków). Najwcześniej w tym okresie 7 dorosłych ptaków widziano 20.04.2010 na rozlewiskach Odry powyżej Krosna Odrz. Natomiast największe stado widziane w tym czasie liczyło 50 ptaków (48 ad. i 2 imm) – 23.04.2010 koło Słubic. Jesienią ptaki obserwowano od sierpnia do listopada ze skrajnymi datami: 27.08.2013 – 1 juv. koło Słubic (MA) i 29.11.2013 – 1 imm. na jez. Niesłysz. Stwierdzona także dwa razy w okresie zimowym: 6.02.2011 – 1 imm. koło Bobrowników w gm. Otyń (PL) i 17.02.2012 – 1 ad. nad Odrą koło Bieganowa (K i EG).

Mewa czarnogłowa *Larus melenocephalus*. Lęgowa w PN „UW" – 2-3 pary w roku 2010 i 1 para w roku 2011. Ponadto stwierdzona co najmniej 8 razy w Parku w miesiącach marzec-maj. Najwcześniej pojedynczego dorosłego ptaka widziano 21.03.2012. Większość obserwacji dotyczyła 1-2 ptaków, jedynie 16.05.2012 stwierdzono 5 ad. Poza PN „UW" odnotowana trzy razy: 18.08.2010 – 2 juv./imm. na zb. Raduszec, 2.04.2013 – 1 ad. pod Słubicami oraz 10.05.2013 – 1 ad. na zb. Dychów.

Mewa żółtonoga *Larus fuscus*. Zanotowano 17 stwierdzeń 37 ptaków (28 ad., 9 juv./imm.). Rozkład obserwacji na poszczególne miesiące: I – 1 stwierdzenie (1 ptak), III – 7 (8), IV – 3 (10), V – 1 (2), VII – 1 (1), IX – 1 (12), X – 1 (1), XI – 1 (1), XII – 1 (1). Najczęściej mewy obserwowano nad Odrą koło Słubic (7 stwierdzeń) i w PN „UW" (5 stwierdzeń). Większość stwierdzeń dotyczyła 1-2 ptaków, jedynie 2.04.2013 – 8 ad. widziano koło Słubic i 28.09.2010 – 12 (10 ad., 2 juv.) na stawach koło Czetowic. Wśród dorosłych ptaków zanotowano 4 osobniki z podgatunków „jasnopłaszczowych" *L. fuscus graellsii* i *L. fuscus intermedius*. Na uwagę zasługują także dwa stwierdzenia z miesięcy zimowych: 16.01.2013 – 1 imm. w Słubicach i 26.12.2014 – 1 imm. na zb. Dychów.

Mewa siodłata *Larus marinus*. Stwierdzona 14 razy, 15 osobników. Widywana tylko w dwóch miejscach: nad Odrą w Słubicach (8 razy) i w PN „UW" (6 razy). Obserwowana w następujących miesiącach: I – 4 stwierdzenia, II – 2, III – 1, IV – 2, X – 1, XI – 1, XII – 3. Najczęściej notowano pojedyncze ptaki, jedynie 17.01.2010 – 2 (ad. i imm.) w Słubicach.

Rybitwa wielkodzioba *Hydroprogne caspia*. Zanotowano 60 ptaków w 29 stwierdzeniach. Obserwowana w następujących miesiącach: III – 1 stwierdzenie (2 ptaki), IV – 21 (45), V – 4 (7), VIII – 2 (5) i IX – 1 (1). Szczyt obserwacji przypadał na drugą dekadę kwietnia, kiedy zanotowano 38% stwierdzeń i 45% ptaków. Najwcześniej 24.03.2012 dwa ptaki widziano w PN „UW" (ZK, SG), najpóźniej natomiast 2.09.2011 – 1 osobnik tamże (ZK, ŁŁ). Najczęściej i najliczniej obserwowany w PN „UW", gdzie odnotowano 76% stwierdzeń i 77% ptaków. Poza PN „UW" regularniej widywana jedynie na zb. Raduszec (4 stwierdzenia). Najwięcej obserwacji dotyczyło 1-2 ptaków (76%), a największe stadko liczyło 7 ptaków – 11.04.2012 w PN „UW" (ZK).

Rybitwa czubata *Sterna sandvicensis*. Stwierdzona dwa razy w PN „UW", gdzie 22.05.2011 widziano 1 ad., a 25.05.2011 – 2 ad. (Komisja Faunistyczna 2012).

Rybitwa popielata *Sterna paradisaea*. Jedno stwierdzenie. Pojedynczego ptaka obserwowano 17.04.2011 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2012).

Rybitwa białoczelna *Sternula albifrons*. Regularnie lęgowa w liczbie do 14 par (w zależności od roku) w PN „UW". Ptaki pojawiają się w kwietniu, np. 17.04.2012 – 4 osobniki. W niektóre lata obserwowana liczniej

Fot. 3. Przy niskich stanach wody na Odrze tworzą się łachy, na których odpoczywają mewy i rybitwy – rybitwa białoczelna *Sternula albifrons* na Odrze koło Rąpic, lipiec 2012 (fot. Paweł Czechowski).

Photo 3. Sandbars appear on river Odra when water level is low: they provide resting ground for gulls and terns – little tern *Sternula albifrons* on the Odra near Rąpice, July 2012 (photo by Paweł Czechowski).

– 7-14.05.2011 – około 30 osobników. Poza PN „UW" stwierdzona 3-4 razy. W dniach 6-20.06.2010 – 2-4 ad. na zb. Raduszec i 20.06.2010 prawdopodobnie te same 4 ad. na pobliskich stawach koło Bronkowa (gm. Bobrowice). Ponadto 2 ad. 10.05.2013 nad Odrą koło Bieganowa i 30.07.2013 – 1 ad. nad Odrą koło Rąpic.

Rybitwa białowąsa *Chlidonias hybrida*. Regularnie obserwowana podczas wędrówki wiosennej. Najliczniej w PN „UW", tam także gniazdowała w latach 2010 i 2011. Poza PN „UW", pomijając ptaki lęgowe, zanotowano 21 stwierdzeń 91 ptaków. Rybitwy te obserwowano od kwietnia do września, rozkład obserwacji na poszczególne miesiące: IV – 5 stwierdzeń (22 ptaki), V – 12 (49), VII – 2 (10) i IX – 2 (10). Szczyt obserwacji występował w maju, kiedy zanotowano 57% stwierdzeń. Skrajne daty obserwacji 20.04.2010 – 1 ad. w dolinie Odry koło Ciemnic i 13.09.2013 – 2 juv. koło Słubic. Najczęściej obserwowano 1-2 osobniki (62% stwierdzeń). Odnotowano także gniazdowanie około 20 par rybitw białowąsych na rozlewiskach koło Słubic w 2013 roku.

Rybitwa białoskrzydła *Chlidonias leucoptera*. Regularnie obserwowana podczas wędrówki wiosennej. Najliczniej w PN „UW", tam także notowano lęgi w latach 2010 i 2011. W rejonie tym pierwsze ptaki (3 ad.) widziano 1.05.2012, a maksymalne stada liczyły 500 osobników – 13 i 15.05.2010. Poza PN „UW" zanotowano 38 stwierdzeń 1954

ptaków (ryc. 7). Szczyt obserwacji przypadał na pierwszą dekadę maja. Skrajne daty obserwacji: 21.04.2014 – 2 ad. na Jez. Sławskim (PL) i 22.06.2010 – 1 ad. oraz 22.06.2103 – 2 ad. nad Odrą koło Lasek. Najliczniej obserwowana w 2013 roku, kiedy zanotowano 26% stwierdzeń i 61% ptaków oraz w 2014 roku, kiedy odnotowano 32% stwierdzeń i 30% ptaków. Maksymalne stada liczyły 400 ptaków 6.05.2013 nad Odrą koło Rąpic (K i EG) i tego samego dnia 300 osobników w dolinie Noteci koło Górecka w gm. Zwierzyn (PW). Odnotowano także kilka przypadków gniazdowania. Wszystkie stwierdzenia z roku 2010: 40 par w dolinie Noteci koło Santoka (RP), 2 pary w dolinie Warty koło Rakowa, gm. Skwierzyna (JS) i 1 para w dolinie Odry koło Słubic.

Nur rdzawoszyi *Gavia stellata*. Stwierdzony 9 razy. Czterokrotnie na zb. Dychów: 11-24.04.2010 – 1-2 ptaki, 29.05.2010 – 1 osobnik, 29.10.-2.11.2013 – 1 juv. oraz 8.12.2013 – 1 juv. Trzy stwierdzenia z jez. Niesłysz: 22.12.2013 – 1 ptak, 3.11.2014 – 1 ad. i 12.12.2014 – 2 (ad. i juv.). Ponadto pojedyncze ptaki widziano 21.11.2010 na jez. Chłop koło Pszczewa i 23.11.2012 na Jez. Sławskim.

Nur czarnoszyi *Gavia arctica*. Zanotowano 16 stwierdzeń 19 ptaków. Obserwowany w następujących miesiącach: X – 1 stwierdzenie, XI – 7, XII – 2, IV – 3, V – 2 i VI – 1. Najczęściej obserwowany na zb. Raduszec i Dychów (siedem stwierdzeń) i dużych jeziorach (Lubikowskie, Sławskie, Chłop, Niesłysz). Pojedyncze ptaki widziano także na Kwisie koło Trzebowa – 4.04.2014 i w PN „UW" – 6.05.2013 (KW i inni). Na uwagę zasługuje także obserwacja z 6.06.2014 – pojedynczy ptak na zb. Raduszec.

Pelikan kędzierzawy *Pelecanus crispus*. W dniu 31.03.2010 obserwowano dorosłego ptaka koło miejscowości Łęgoń w pow. wschowskim (Komisja Faunistyczna 2011).

Ślepowron *Nycticorax nycticorax*. Prawdopodobnie lęgowe ptaki obserwowano w PN „UW" w roku 2010 – 3 pary i w roku 2013 – do 6 par. Poza PN „UW" stwierdzony dwa razy: 18.04.2011 – co najmniej 1 ptak na stawach koło Janikowa (gm. Żary) i 1 imm.

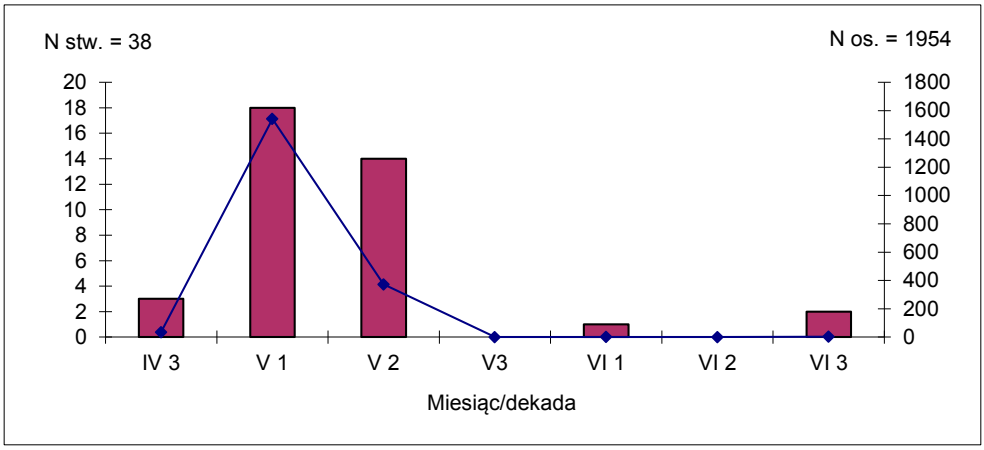

Ryc. 7. Rozkład obserwacji rybitwy białoskrzydłej *Chlidonis leucopterus* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 7. Distribution of observation for white-winged tern *Chlidonias leucopterus* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

1.06.2012 na jez. Rudno koło Uścia (gm. Kolsko).

Czapla modronosa *Ardeola ralloides*. Pojedynczego dorosłego ptaka widziano w dniach 18 i 19.06.2010 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2011).

Czapla złotawa *Bubulcus ibis*. Dorosłego ptaka widziano 14.04.2012 w PN „UW".

Czapla purpurowa *Ardea purpurea*. Obserwowano trzykrotnie pojedyncze, prawdopodobnie te same ptaki w PN „UW": 8 i 9.05.2013 (PZd i inni) oraz 5.06.2013 (PBa).

Czapla nadobna *Egretta garzetta*. Stwierdzona 11 razy. Najczęściej w PN „UW" w miesiącach maj-sierpień – najwcześniej 10.05.2011 – 1 ptak (MS, ZK). Czasami 1-2 ptaki przebywały dłuższy czas, np. 4-22.05.2012 – 1 ad., 14.06.-2.07.2012 – 2 osobniki (KW i inni). Poza PN „UW" trzy stwierdzenia pojedynczych ptaków: 23.04.2010 na zb. Raduszec, 23.07.2013 nad Odrą koło Rąpic oraz 6.08.2014 nad Odrą koło Bieganowa (GS).

Warzęcha *Platalea leucoprodia*. Dwa stwierdzenia z PN „UW". W dniach 5-19.05.2012 – 5 ad. oraz od 23.06. do 4.07.2014 – 1 ad. (AJ i inni).

Ibis kasztanowaty *Plegadis falcinellus*. Trzy dorosłe ptaki obserwowano w dniach 2-12.05.2012 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2013).

Kormoran mały *Phalacrocorax pygmeus*. Młodego ptaka widziano 18.08.2011 na stawach koło Czarnowic w gm. Gubin (Komisja Faunistyczna 2012).

Fot. 4. Rozlewiska w Parku Nardowym „Ujscie Warty" przyciągają wiele ptaków z różnych gatunków – ibisy kasztanowate *Plegadis falcinellus* obserwowane w maju 2012 roku (fot. Paweł Czechowski).

Photo 4. Floodings in Warta Estuary National Park attract numerous birds of various species – glossy ibis *Plegadis falcinellus* observed in May 2012 (photo by Paweł Czechowski).

Orłosęp *Gypaetus barbatus*. Jeden ptak (samica juv.) z nadajnikiem satelitarnym przemieszczał się w dniach 22-23.05.2013 nad woj. lubuskim i zachodniopomorskim. Pojaw ptaka uznano za nienaturalny (Komisja Faunistyczna 2014).

Gadożer *Circaetus gallicus*. Stwierdzono dwa razy pojedyncze ptaki: 11.06.2010 koło Świecka i 1.05.2011 koło Słońska (Komisja Faunistyczna 2012).

Orlik krzykliwy *Clanga pomarina*. Poza ptakami ze stanowisk lęgowych zanotowano 19 stwierdzeń 20 osobników. Orliki obserwowano od kwietnia do września – skrajne daty 11.04.2012 w rejonie PN „UW" (KW) i 19.09.2013 na polach koło Bieganowa (K i EG). Rozkład obserwacji w poszczególnych miesiącach: IV – 2 stwierdzenia, V – 5, VI – 3, VIII – 3 i IX – 6. Najwięcej stwierdzeń (42%) pochodzi z rozległych pól koło Rzepina i pobliskiego Kowalowa.

Orlik grubodzioby *Clanga clanga*. Dwa stwierdzenia pojedynczych ptaków. W dniach 6-9.04.2011 na terenie województwa przebywał niedorosły ptak (w 4 roku życia) z nadajnikiem satelitarnym (niestwierdzony wizualnie) (Komisja Faunistyczna 2012). Ponadto 1 juv. (w 2. roku życia) obserwowano 27.05.2012 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2013).

Błotniak stepowy *Circus macrourus*. Tylko jedno stwierdzenie – młodą samicę obserwowano 8.04.2011 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2012).

Błotniak łąkowy *Circus pygargus*. Lęgowe pary stwierdzono w dolinie Odry koło Słubic i Bytomca (po 1 parze) oraz w dolinie Noteci między Drezdenkiem a Santokiem (1-2 pary). Ponadto prawdopodobnie lęgowe ptaki obserwowano na polach w okolicy Górzycy, Kowalowa, nad Obrą koło Ostrzyc i w dolinie Warty koło Słońska. Łącznie poza ptakami z pewnych par lęgowych zanotowano 86 osobników (47 samców, 26 samic i 13 juv. lub imm.) w 66 stwierdzeniach (ryc. 8). Szczyt obserwacji przypadał na maj (33% stwierdzeń). Najczęściej obserwowano po-

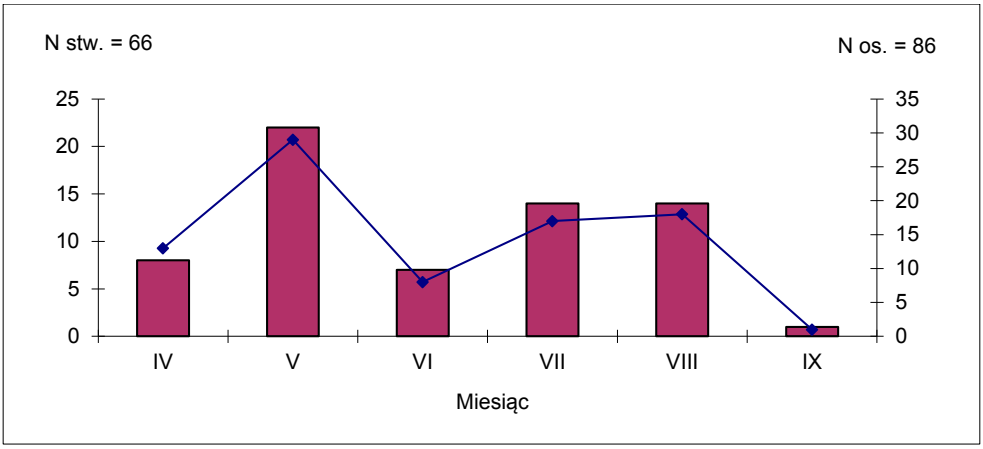

Ryc. 8. Rozkład obserwacji błotniaka łąkowego *Circus pygargus* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.)

Fig. 8. Distribution of observation for Montagus harrier *Circus pygargus* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.)

jedyncze ptaki (79% stwierdzeń), rzadziej 2 ptaki (10%) oraz 3 osobniki (3%) i 4 ptaki (3%). Skrajne daty: 16.04.2012 samiec koło Karszyna (gm. Kargowa) i 14.09.2008 – juv. koło Rzepina.

Kurhannik *Buteo rufinus*. Młodego ptaka obserwowano 11.09.2012 w dolinie Noteci koło Santoku (Komisja Faunistyczna 2013).

Uszatka błotna *Asio flammeus*. Regularnie obserwowana każdej zimy w PN "UW". Na podstawie monitoringu prowadzonego przez pracowników Parku przypuszcza się, że zimuje tam do 5 osobników. Stałe zimowisko, na którym przebywało do 11 ptaków obserwowano także od stycznia do marca 2014 roku w dolinie Odry koło Osiecznicy. Ponadto stwierdzona cztery razy: pojedyncze osobniki 4.11.2013 koło Słubic (MA), 12.09.2014 koło Gubina (JL), 22.09.2014 koło Bobrowników (PL) oraz 2 ptaki 26.01.2014 w dolinie Odry koło Sarbi.

Dzięcioł białoszyi *Dendrocopos syriacus*. Dwa stwierdzenia pojedynczych ptaków: 18.01.2013 w Milsku (gm. Zabór) i 9.03.2013 w Chełmicy w gm. Tuplice (K i EG).

Żołna *Merops apiaster*. Stwierdzona trzy razy. Dwa razy w dolinie Odry koło Lasek: 6.06.2013 – 2 przelatujące ptaki i 19.06.2013 – 1 osobnik. Ponadto jednego ptaka widziano 5.06.2014 koło Goraja w gm. Przytoczna.

Kobczyk *Falco vespertinus*. Zanotowano 56 osobników podczas 36 stwierdzeń (płeć i wiek oznaczono u 53 ptaków: 35 juv., 9 samic, 5 samców i 4 imm.) (ryc. 9). Ponad 83% stwierdzeń zanotowano w maju i wrześniu. Skrajne daty obserwacji: 29.04.2012 – 1 samiec imm. koło Słubic (MA) i 3.10.2010 – 1 juv. koło Zaboru. Najliczniej obserwowany w 2014 roku, szczególnie we wrześniu (11 stwierdzeń, 26 ptaków). Najczęściej obserwowano 1-2 ptaki (89% stwierdzeń), a maksymalne stadko liczące 8 ptaków (6 juv. i 2 samice) widziano 6.09.2014 na polach koło Bieganowa.

Drzemlik *Falco columbarius*. Spotykany regularnie w okresie wędrówek i zimą. Za-

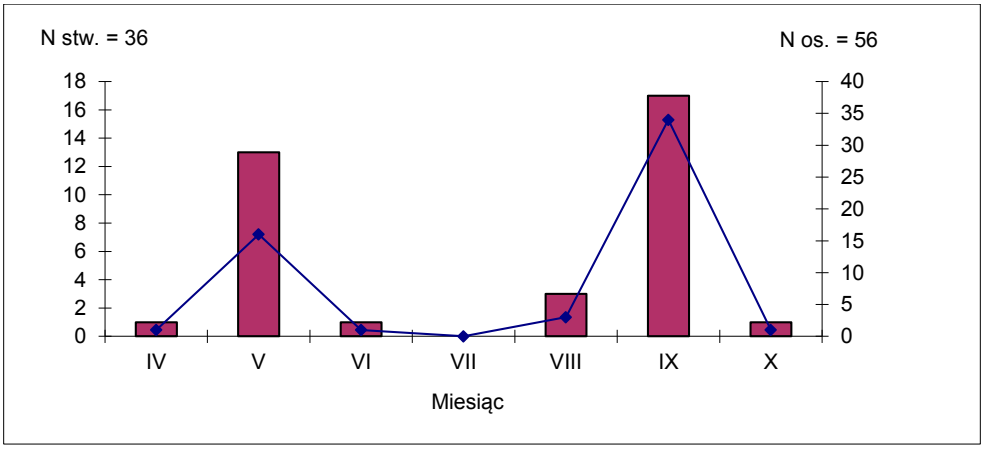

Ryc. 9. Rozkład obserwacji kobczyka *Falco vespertinus* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 9. Distribution of observation for red-footed falcon *Falco vespertinus* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

notowano 103 stwierdzenia 107 ptaków (60 samic lub młodych, 23 samce i 20 ptaków nieoznaczonych) (ryc. 10). Najliczniej obserwowany jesienią (październik-listopad) i zimą w styczniu. W miesiącach tych odnotowano 49,5% stwierdzeń drzemlika. Skrajne daty: jesienią 18.09.2013 – 3 juv. na polach w okolicy Kowalowa; wiosną 4.05.2013 – samiec nad Odrą koło Lasek. Wyjątkowo wcześnie ptaka w upierzeniu samicy widziano 27.08.2013 w PN „UW" (ZK). Najczęściej obserwowano pojedyncze ptaki – 95% stwierdzeń. Po dwa osobniki widziano 5 razy (5%) tylko jesienią i zimą. Ptaki obserwowano na terenach otwartych w całym województwie. Jedno stwierdzenie nad Zieloną Górą w dniu 2.12.2010.

Raróg *Falco cherrug*. Niestwierdzony wizualnie. Od stycznia do kwietnia 2012 na terenie województwa pojawiał się ptak z nadajnikiem satelitarnym (Komisja Faunistyczna 2013).

Sokół wędrowny *Falco peregrinus*. Obserwowany regularnie, corocznie na przestrzeni całego roku (brak obserwacji w maju). Poza licznymi obserwacjami w PN „UW", na pozostałym terenie województwa zanotowano 64 stwierdzenia 68 ptaków (ryc. 11). Wiek udało się oznaczyć u 48 ptaków (dorosłe – 28 osobników i młode (juv., imm.) – 20 osobników). Wyraźnie przeważają obserwacje jesienne ze szczytem obserwacji w październiku. Wiosną najliczniej obserwowany w marcu. Poza czterema obserwacjami 2 ptaków (16.08.2013, 20.09.2013 i 5.10.2013) na polach koło Kowalowa oraz 17.02.2012 koło Słubic reszta dotyczyła pojedynczych sokołów. Najczęściej ptaki widywano na rozległych polach w dolinie Odry (49% stwierdzeń), liczniej sokoły widywane były także na polach w okolicach Rzepina i Kowalowa (23%). W dużych miastach stwierdzony dwa razy: 8.11.2014 w Gorzowie Wlkp. i 23.12.2014 w Zielonej Górze.

Orzechówka *Nucifraga caryocatactes*. Jednego ptaka obserwowano 23.02.2011 w Drzonkowie.

Czarnowron *Corvus corone*. Regularnie czarnowrony obserwowane były w dwóch miejscach: w PN „UW" 1-2 ptaki, gdzie w

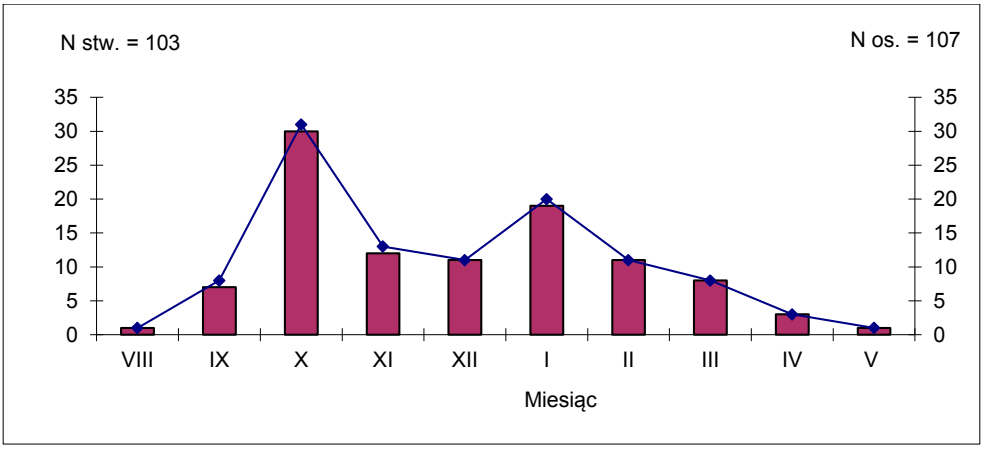

Ryc. 10. Rozkład obserwacji drzemlika *Falco columbarius* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 10. Distribution of observation for merlin *Falco columbarius* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

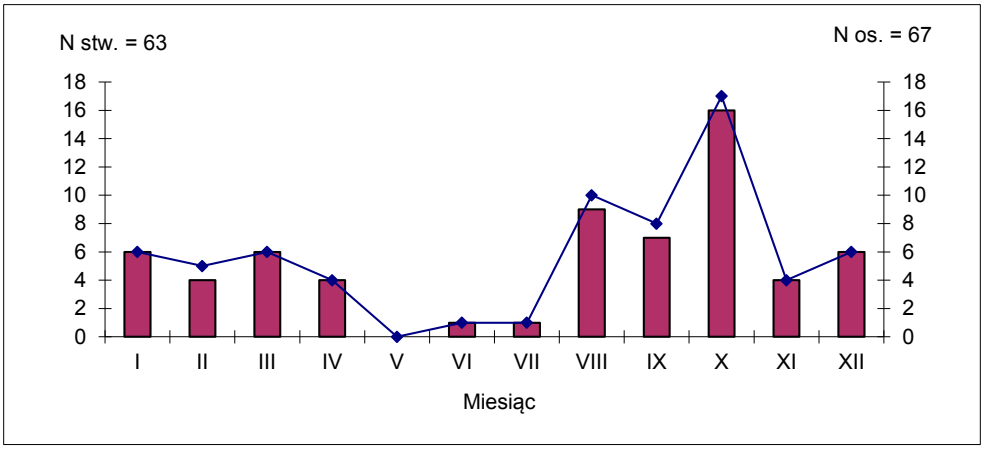

Ryc. 11. Rozkład obserwacji sokoła wędrownego *Falco peregrinus* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 11. Distribution of observation for peregrine falcon *Falco peregrinus* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

roku 2013 stwierdzono lęg (Zduniak i Czechowski 2014) oraz w dolinie Odry koło Czarnowa (gm. Krosno Odrz.), gdzie stale przebywa 1 ptak. Ponadto zanotowano 10 stwierdzeń w następujących miesiącach: I – 3 stwierdzenia, III – 2, IV – 2, IX – 2 i XI – 1. W większości przypadków obserwowano pojedyncze ptaki, jedynie 22.01.2012 koło Sarbi widziano 2 ptaki. Poza obserwacjami „czystych" czarnowronów zanotowano także 11 stwierdzeń ptaków wykazujących cechy hybrydów czarnowrona z wroną siwą *Corvus cornix*. Najwięcej takich ptaków obserwowano w PN „UW" – 7 stwierdzeń, maksymalnie 3 osobniki (12.04.2011). Ponadto pojedyncze ptaki widziano w dolinie Odry koło Bieganowa i Rąpic oraz na zb. Raduszec. Wszystkie ptaki obserwowane były wiosną i latem (od marca do sierpnia).

Świergotek rdzawogardły *Anthus cervinus*. Stwierdzony 10 razy. Dwukrotnie wiosną: 27.04.2014 – 1 pod Słubicami (MA) i 3.05.2014 – 1 ptak na zb. Raduszec. Pozostałe stwierdzenia z okresu wędrówki jesiennej. Cztery razy pojedyncze ptaki obserwowano na polach w dolinie Odry koło Bieganowa: 24.09.2010, 2.10.2010, 17.09.2014 i 2.10.2014. Trzy stwierdzenia pochodzą z pól koło Kowalowa: po dwa ptaki widziano 2.10.2012 i 3.09.2013 oraz pojedynczego ptaka 5.10.2013. Ponadto jednego ptaka stwierdzono jeszcze 18.10.2012 w PN „UW".

Siwerniak *Anthus spinoletta*. Obserwowany każdego roku, jednak bardzo nielicznie, zanotowano 15 stwierdzeń 19 ptaków. Obserwowany od października do kwietnia, skrajne daty: pojedyncze ptaki 21.10.2010 na stawach koło Bronkowa i 8.04.2014 na polach koło Starego Strącza (gm. Sława). Najczęściej widywany jesienią (40% obserwacji) i zimą (40%). Wiosną tylko trzy stwierdzenia. Większość obserwacji dotyczyła pojedynczych ptaków, jedynie 14.02.2013 widziano 5 osobników w PN „UW". Miejscem najczęstszych spotkań była dolina Odry (rozlewiska, a zimą rowy melioracyjne) oraz spuszczone stawy rybne.

Świergotek szponiasty *Anthus richardi*. Jeden ptak przebywał w dniach 8-9.12.2012 w PN „UW" (Komisja Faunistyczna 2013).

Pliszka „tundrowa" *Motacilla flava thunbergii*. Stwierdzona tylko raz – 2 samce widziano 13.05.2010 w PN „UW".

Pliszka cytrynowa *Motacilla citreola*. Pojedynczego samca obserwowano 2.06.2013 w PN „UW" (WRK).

Rzepołuch *Linaria flavirostris*. Obserwowany regularnie każdego roku. W niektórych miejscach obserwowany liczniej, np. PN „UW". Analizie poddano 58 zebranych obserwacji, w których widziano 1342 ptaki (ryc. 12). Rzepołuchy obserwowane były od października do kwietnia. Skrajne daty: 3.10.2014 – 18 osobników koło Chełmska (gm. Przytoczna) i 1.04.2010 – 3 ptaki na zb. Dychów. Najliczniej obserwowany jesienią (październik-listopad) – 50% stwierdzeń. Najczęściej obserwowano grupki liczące 1-10 ptaków (50% stwierdzeń), stada liczące 11-20 osobników stanowiły 24%, grupy 21-50 rzepołuchów 19% i stada powyżej 50 ptaków 7%. Największe stada liczące 150 (2.11.2013) i 250 ptaków (27.12.2012, SN) obserwowano w PN „UW".

Krzyżodziób świerkowy *Loxia curvirostra*. Obserwowany regularnie, jednak nie każdego roku jednakowo licznie. Łącznie odnotowano 124 ptaki w 36 stwierdzeniach. Obserwowany od stycznia do października (bez września) (ryc. 13). Najczęściej na wiosnę – 50% stwierdzeń. Większość obserwacji dotyczyła ptaków przelatujących, a obserwowane były nad różnymi środowiskami (lasy, miasta, tereny otwarte). Najczęściej obserwowano grupki liczące 1-5 ptaków (81% obserwacji), stadka 6-10 ptaków stanowiły 8% obserwacji, a stadka liczące ponad 10 osobników 11%. Maksymalne stado 19 osobników widziano 30.06.2010 w dolinie Odry koło Osiecznicy.

Poświerka *Calcarius lapponicus*. Jednego ptaka widziano 11.09.2012 na polach koło Wyszanowa w gm. Międzyrzecz.

Śnieguła *Plectrophenax nivalis*. Regularnie, ale bardzo nielicznie widywana w okresie jesienno-zimowym w PN „UW", szczególnie w rejonie tzw. „Betonki". Poza PN „UW" stwierdzony tylko 7 razy. Dwa razy jesienią: pojedynczy ptak 14.10.2011 koło Żenichowa

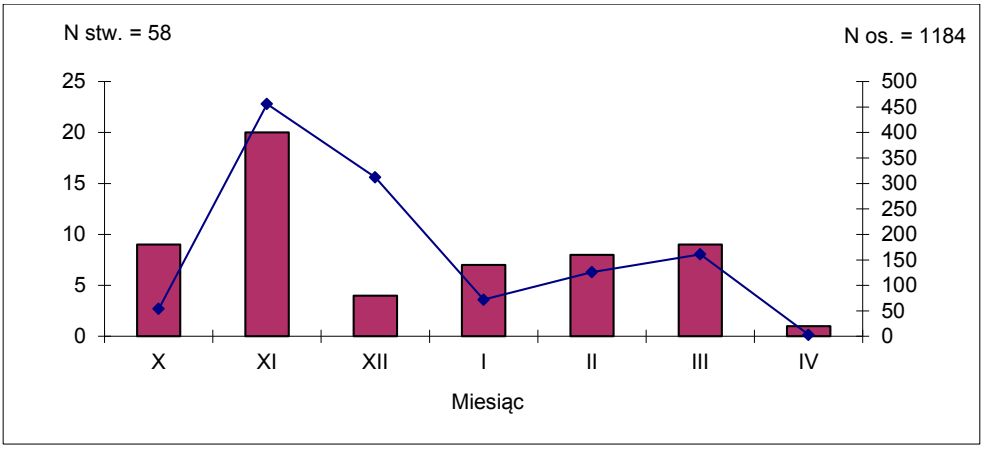

Ryc. 12. Rozkład obserwacji rzepołucha *Linaria flavirostris* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 12. Distribution of observation for twite *Linaria flavirostris* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

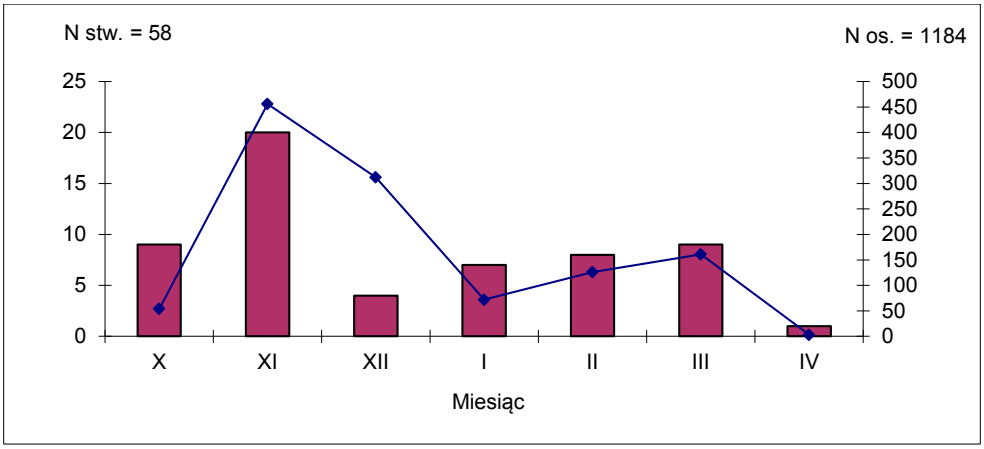

Ryc. 13. Rozkład obserwacji krzyżodzioba świerkowego *Loxia curvirostra* w woj. lubuskim w latach 2010-2014. Słupki – liczba stwierdzeń (N stw.), linia ciągła – liczba osobników (N os.).

Fig. 13. Distribution of observation for red crossbill *Loxia curvirostra* in Lubuskie Province in the years 2010-2014. Columns – number of records (N stw.), continuous line – number of individuals (N os.).

Fot. 5. Śnieguła *Plectrophenax nivalis* – rzadki ptak obserwowany w krajobrazie rolniczym – pola koło Bieganowa, listopad 2013 (fot. Grzegorz Sawko).

Photo 5. Snow bunting *Plectrophenax nivalis* – a rare bird encountered in farmed landscape – fields near Bieganów, November 2013 (photo by Grzegorz Sawko).

w gm. Gubin i 8-11.11.2013 – 2 ptaki na polach koło Bieganowa (GS i inni). Czterokrotnie w okresie zimowym: 2.12.2012 – 1 przy zb. Raduszec, 24.02.2013 – stadko 15 os. koło Wysokich (gm. Czerwieńsk), 26.01.2014 – 1 ptak koło Goraja (DK) i 6.02.214 – 1 osobnik koło Grzmiącej (gm. Cybinka). Ponadto 1 śniegułę widziano 30.03.2013 na polach koło Bieganowa.

Górniczek *Eremophila alpestris*. Stwierdzony tylko raz. Stadko 6 ptaków widziano 3.01.2010 koło Gubina (JL).

Wodniczka *Acrocephalus paludicola*. Śpiewające samce stwierdzono w dwóch miejscach. W maju 2011 – 2-3 samce w dolnie Noteci koło Trzebicza (Wylegała et al. 2012). W PN „UW" w latach 2010, 2011 i 2014 słyszano odpowiednio 6, 7 i 4 samce.

Pluszcz *Cinclus cinclus*. Jedno stwierdzenie. W dniach 15-16.10.2013 obserwowano 1 ptaka na rzece Ilanka koło Przęślic (gm. Torzym) (AT).

Podróżniczek *Luscinia svecica*. Regularnie lęgowy w dolinie Noteci oraz dolinie Warty, chociaż w drugim miejscu mniej licznie. Poza areałem lęgowym stwierdzony dwukrotnie. Pojedyncze samce obserwowano nad Zimną Wodą: 2.05.2010 koło Lasek i 9.05.2010 koło Czerwieńska.

Muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*. Śpiewającego samca stwierdzono 15.05.2010 w rezerwacie Buczyna Szprotawska.

Drozd obrożny *Turdus torquatus*. Dwa stwierdzenia pojedynczych samców: 13.04.2014 w PN „UW" (ZK, SG) i 20.04.2014 w dolinie Noteci koło Drezdenka (MB).

Podsumowanie wyników

W pracy omówiono występowanie 97 gatunków ptaków. Awifauna woj. lubuskiego w ostatnich pięciu latach (2010-2014) powiększyła się o sześć nowych gatunków: sieweczka morska, rybitwa czubata, ibis kasztanowaty, dzięcioł białoszyi, świergotek szponiasty, muchołówka białoszyja (Jermaczek et al. 1995, Czechowski et al. 2004, 2010). Dodatkowo obserwowano po raz pierwszy w województwie kapturnika oraz berniklę północną – gatunki z kategorii D (pochodzenie niepewne). Do kategorii E (pochodzenie z niewoli) należał przelatujący nad woj. orłosęp stwierdzony na podstawie odczytów z nadajnika satelitarnego (Komisja Faunistyczna 2014). Zanotowano także kilka gatunków obserwowanych na terenie woj. lubuskiego wyjątkowo lub sporadycznie. Są to takie gatunki jak: uznane za wymarłe – drop (aż trzy obserwacje) i kulon, zalatujące – kormoran mały, płatkonóg szydłodzioby i p. płaskodzioby, rybitwa popielata, pelikan kędzierzawy, czapla złotawa i cz. modronosa, orlik grubodzioby (pierwsza obserwacja wizualna) oraz poświerka. Na uwagę zasługuje także kolejna obserwacja pluszcza po kilkuletniej przerwie (Czwałga i Wasielewski 2000, Mleczak 2000). Warte odnotowania są także: kolejny lęg szczudłaka w PN „UW" oraz powtarzające się lęgi szablodziobów - również w PN „UW".

W omawianym okresie nie odnotowano na terenie woj. lubuskiego widywanych we wcześniejszych latach takich gatunków, jak: gęś mała, lodówka czy orzeł przedni (Czechowski et al. 2004, 2010). Bardzo rzadko w stosunku do wcześniejszych lat spotykano perkoza rogatego, śniegułę czy górniczka.

Podobnie jak w poprzednich latach, nadal rzadko obserwowaną grupą ptaków są siewkowe, jedynie w PN „UW" widywane są regularnie, ale także tam ich liczebność zależna jest od warunków wodnych.

Grupami ptaków, które podobnie jak w wcześniejszych pięciu latach (2005-2009) obserwowano liczniej i częściej są gęsi (bernikla białolica, bernikla rdzawoszyja, gęś krótkodzioba), łabędź czarnodzioby, rybitwy: białoskrzydła i białowąsa oraz niektóre ptaki szponiaste: sokół wędrowny czy drzemlik.

W przypadku gęsi, łabędzia czarnodziobego i sokoła wędrownego zjawisko takie obserwowane jest także w innych rejonach kraju (np. Beuch i Smyk 2011, 2013, 2014, Kajzer 2012, 2013, Żurawlew i Radziszewski 2013a, b, 2014). W przypadku bernikli białolicej obserwowane w ostatnich latach stada w PN „UW" należą do największych w kraju. W omawianym okresie (lata 2010-2014) wyraźnie liczniej obserwowano kobczyka, jednak był to głównie efekt nalotu z jesieni 2014 roku, który widoczny był w całym kraju.

Gęsiówka egipska licznie już gniazduje w Niemczech, skąd ptaki mogą zalatywać na teren woj. lubuskiego (Gedeon et al. 2014). Podobnie może być z gęsią tybetańską i kazarką, które nielicznie gniazdują w Niemczech (Gedeon et al. 2014).

Wyniki obserwacji z lat 2010-2014 potwierdziły postawioną w poprzedniej pracy hipotezę o spadku liczby stwierdzeń kaczek morskich po zaprzestaniu prowadzenia regularnych obserwacji ptaków w okresie jesiennym na jeziorach północnej części województwa (Czechowski et al. 2010). Wznowienie obserwacji ptaków na kilku jeziorach (np. jez. Niesłysz) zaowocowały obserwacjami tej grupy ptaków.

Miejscem najliczniejszych stwierdzeń gatunków rzadkich jest rejon Parku Narodowego „Ujście Warty". Wpływają na to dwa czynniki, po pierwsze wysoka atrakcyjność (siedliska wodne) obszaru, na którym gromadzi się bardzo dużo ptaków wielu gatunków. Po drugie Park jest miejscem odwiedzanym przez wielu obserwatorów z całej Polski i Niemiec.

Swoje dane udostępnili: Marek Adamski (MA), Paweł Baranowski (PBa), Michał Barcz (MB), Tomasz Bocian (TB), Paweł Butkiewicz (PB), Olaf Ciebiera, Łukasz Czajka, Alicja Dubicka, Edyta Gajda (EG), Krzysztof Gajda (KG), Sebastian Guentzel (SG), Michał Jankowski (MJ), Grzegorz Jędro, Agata Jirak (AJ), Zbigniew Kajzer (ZK), Paweł Kołodziejczyk (PK), Łukasz Kosicki (ŁK), W. i R. Kroker (W i RK), Dariusz Kujawa (DK), Julian Lewandowski (JL), Piotr Lewandowski (PL), Łukasz Ławicki (ŁŁ), B. Maciulko (BM), Anna Malecha (AM), Antoni Marczewski (AMa), Tomasz Maszkało (TM), Mateusz Matysiak (MM), Sergiusz Niziński (SN), Katarzyna Paciora (KP), Robert Piekarski (RP), Grzegorz Sawko (GS), Marcin Sidelnik, Michał Skąpski (MSk), Marcin Sołowiej (MS), Jarosław Szeliga (JS), Szymon Śródecki (SS), Dariusz Świtała (DŚ), Marta Świtała (MŚ), Arkadiusz Traczyk (AT), Łukasz Ulbrych, Tomasz Wyka (TW), Przemysław Wylegała (PW), Dorota Wypychowska, Konrad Wypychowski (KW), Piotr Zduniak (PZd), Piotr Zientek (PZ). Wszystkim wyżej wymienionym obserwatorom autorzy składają serdeczne podziękowania.

LITERATURA

BEDNORZ J., KUPCZYK M., KUŹNIAK S., WINIECKI A. 2000. Ptaki Wielkopolski. Monografia faunistyczna. Bogucki Wyd. Nauk., Poznań.

BEUCH S., SMYK B. 2011. Obserwacje faunistyczne. Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na Śląsku w roku 2011. Ptaki Śląska 18: 101-120.

BEUCH S., SMYK B. 2013. Faunistycznie ważne obserwacje ptaków na Śląsku w roku 2012. Ptaki Śląska 20: 110-169.

BEUCH S., SMYK B. 2014. Faunistycznie ważne obserwacje ptaków na Śląsku w roku 2013. Ptaki Śląska 20: 162-217.

CZECHOWSKI P., BOCHEŃSKI M., JĘDRO G., KAJZER Z., RUBACHA S., SIDELNIK M., WĄSICKI A. 2004. Rzadkie gatunki ptaków obserwowane w województwie lubuskim w latach 1990-2004. Not. Orn. 45: 251-236.

CZECHOWSKI P., BOCHEŃSKI M., JĘDRO G., RUBACHA S., WĄSICKI A. 2010. Rzadkie gatunki ptaków obserwowane w województwie lubuskim w latach 2005-2009. Przegl. Przyr. 21, 3: 35-57.
CZWAŁGA T. WASIELEWSKI H. 2000. Obserwacje pluszcza *Cinclus cinclus* l. 1758 w Gryżyńskim Parku Krajobrazowym. Przegl. Przyr. 11, 2-3: 218-219.
DYRCZ A., GRABIŃSKI W., STAWARCZYK T., WITKOWSKI J. 1991. Ptaki Śląska. Uniwersytet Wrocławski. Zakład Ekologii Ptaków, Wrocław.
GEDEON K., GRÜNEBERG C., MITSCHKE A., SUDFELDT C., EIKHORST W., FISCHER S., FLADE M., FRICK S., GEIERSBERG I., KOOP B., KRAMER M., KRÜGER T., ROTH N., RYSLAVY T., STÜBING S., SUDMANN S.R., STEFFENS R., VÖKLER F., WITT K. 2014. Atlas Deutscher Brutvogelarten. Atlas of German Breeding Birds. Stiftung Vogelmonitoring Deutschland und Dachverband Deutscher Avifaunisten, Münster.
JERMACZEK A., CZWAŁGA T., JERMACZEK D., KRZYSKÓW T., RUDAWSKI W., STAŃKO R. 1995. Patki Ziemi Lubuskiej. Monografia faunistyczna. Wyd. Lubuskiego Klubu Przyrodników, Świebodzin.
KAJZER Z. 2012. Rzadkie i nieliczne ptaki obserwowane na Pomorzu w 2010 roku. Ptaki Pomorza 3: 152-159.
KAJZER Z. 2013. Rzadkie i nieliczne ptaki obserwowane na Pomorzu w 2011 roku. Ptaki Pomorza 4: 159-167.
Komisja Faunistyczna 2011. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2010. Ornis Pol. 52: 117-149.
Komisja Faunistyczna 2012. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2011. Ornis Pol. 53: 105-140.
Komisja Faunistyczna 2013. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2012. Ornis Pol. 54: 109-150.
Komisja Faunistyczna 2014. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2013. Ornis Pol. 55: 181-218.
Komisja Faunistyczna 2015. Rzadkie ptaki obserwowane w Polsce w roku 2014. Ornis Pol. 56: 99-136.
MLECZAK M. 2000. Pierwsze stwierdzenie skandynawskiego podgatunku pluszcza *Cinclus cinclus cinclus* na Ziemi Lubuskiej. Przegl. Przyr. 11, 2-3: 217-218.
WUCZYŃSKI A., KOŁODZIEJCZYK P. 2013. Granice Śląskiego Regionu Ornitologicznego. Ptaki Śląska 20: 170-180.
WYLEGAŁA P., BATYCKI A., KASPRZAK A. 2012. Awifauna Doliny Dolnej Noteci – stan aktualny oraz zmiany liczebności. Ornis Pol. 53: 39-49.
ZDUNIAK P., CZECHOWSKI P. 2013. Carrion Crow *Corvus corone* breeding in Lubuskie Province, W Poland. Intern. Stud. Sparrows 37: 25-27.
ŻURAWLEW P., RADZISZEWSKI M. 2013a. Wielkopolski Raport Ornitologiczny nr 2. Podsumowanie roku 2010. Ptaki Wielkopol. 2: 127-148.
ŻURAWLEW P., RADZISZEWSKI M. 2013b. Wielkopolski Raport Ornitologiczny nr 3. Podsumowanie roku 2011. Ptaki Wielkopol. 2: 152-175.
ŻURAWLEW P., RADZISZEWSKI M. 2014. Wielkopolski Raport Ornitologiczny nr 4. Podsumowanie roku 2012. Ptaki Wielkopol. 3: 151-178.

Summary

The study presents the occurence of 97 regionally or nationally rare bird species encountered in the years 2010-2014 in Lubuskie Province. The avifauna of the province grew by six species at that time. Those were: Kentish plover *Charadrius alexandrinus*, sandwich tern *Sterna sandvicensis*, glossy ibis *Plegadis falcinellus*, Syrian woodpecker *Dendrocopos syriacus*, Richard's pipit *Anthus richardi* and collared flycatcher *Ficedula albicollis*). Excessive material was collected to indicate or confirm regular presence in the region for numerous other species such as: tundra swan *Cygnus columbianus*, barnacle

goose *Branta leucopsis,* pink-footed goose *Anser brachyrhynchus*, velvet scoter *Melanitta fusca*, scaup *Aythya marila*, dunlin *Calidris alpina*, white-winged tern *Chlidonias leucopterus*, Montagus harrier *Circus pygagus*, merlin *Falco columbarius*, peregrine falcon *Falco peregrinus,* twite *Linaria flavirostris* and red crossbill *Loxia curvirostra*. Certain species were found to occur more frequently than before, e.g. red-crested pochard *Netta rufina* or red-footed falcon *Falco vespertinus*. Some other species seen before were not confirmed in the period of study: lesser white-fronted goose *Anser erythropus*, long-tailed duck *Clangula hyemalis* and golden eagle *Aquila chrysaetos*.

Adresy autorów:

Paweł Czechowski
Instytut Administracji i Turystyki PWSZ w Sulechowie
ul. Armii Krajowej 51, 66-100 Sulechów
e-mail: paczech@wp.pl

Andrzej Wąsicki
Stary Zagór 2, 66-626 Dychów
e-mail: andrewas@poczta.fm

Sławomir Rubacha
ul. Sobkowiaka 30b/4, 65-119 Zielona Góra
e-mail: srubacha1@gmail.com

Marcin Bocheński
Katedra Ochrony Przyrody
Wydział Nauk Biologicznych
Uniwersytet Zielonogórski
ul. prof. Z. Szafrana 1, 65-561 Zielona Góra
e-mail: M.Bochenski@wnb.uz.zgora.pl

Michał Leszczyński
Park Narodowy „Ujście Warty”
Chyrzyno 1, 69-113 Górzyca
e-mail: michal.leszczynski22@gmail.com